

УДК 378.016:7.05

Бердник А. П.¹,
Стеценко К. М.²

Черкаський державний технологічний університет
E-mail: tc_katerina@mail.ru

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ВНЗ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ДИЗАЙНЕРА

Анотація. В публікації розглядається освітнє середовище внз як один з компонентів професійної компетентності майбутніх дизайнерів. В роботі аналізуються сучасний етап розвитку освіти в Україні, який орієнтується на професійне самовизначення дизайнера, як особистості, і як творця.

В рамках дослідження на базі кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету розглянуті умови, що сприяють розвитку креативності студентів – майбутніх дизайнерів одягу та визначені суттєві іміджеві характеристики закладу для розвитку креативності майбутніх дизайнерів. Розглянуто наступні питання: підготовка фахівця-дизайнера повинна проходити в естетичній атмосфері; розвиток іміджевих характеристик освітнього закладу є критерієм його стабільності і поступального розвитку, що служить підставою довіри батьків і самих студентів до університету; іміджеві характеристики освітнього закладу як системи стимулюють цілісний розвиток його суб'єктів – викладачів і студентів.

Ключові слова: професійна компетентність, освітнє середовище, креативність, дизайнер одягу

Постановка проблеми. Провідним завданням вищої освіти є підготовка фахівців з високо розвиненими особистісними якостями і творчою активністю. Темп сучасного життя постійно прискорюється, професійні завдання фахівців ускладнюються, тому що наука і виробництво постійно

¹ © Бердник А.П.

² © Стеценко К.М.

розвиваються. Це вимагає від людини продуктивно і творчо підходити до будь-яких змін.

Професійно затребуваним стає той дизайнер, який діє креативно в ситуації неможливості вибору, тобто створює оригінальний дизайн на наявному обладнанні, застосовуючи певні матеріали та засоби, при цьому демонструє високий естетичний смак, тонке почуття міри, глибоку оригінальність задуму. Крім того, дизайнер повинен мати чітке уявлення про те, чого чекає від нього споживач, наслідувати тенденції часу, реагувати на соціально-економічні зміни і, найважливіше в цій ситуації, вміти випереджати час і створювати продукт, що буде актуальним і в майбутньому. Очевидно, що нестандартне, творче мислення є невід'ємною якістю майбутнього дизайнера і на етапі придбання знань, і на етапі їх подальшого професійного використання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасна методика навчання проявляє підвищену увагу до творчого потенціалу людини і націлена на створення освітнього середовища, в якому можливий його саморозвиток. Однак залишається гостра потреба в розвитку креативності майбутніх фахівців і їх здатності творчо і найбільш ефективно застосувати професійні знання та вміння. Дослідники дають різні трактування поняття креативності. Так, Дж. Гілфорд виділяє два типи мислення людини: конвергентний – здатність знайти єдине вірне вирішення проблеми на основі безлічі зусиль, і дивергентний тип мислення – здатність породжувати безліч різноманітних і оригінальних ідей в умовах діяльності. Останній тип мислення дослідник вважає основою креативності як загальної творчої здібності [1]. Дж. Гілфорд вказує на домінування в креативному мисленні таких особливостей: прагнення знайти власне оригінальне і незвичайне вирішення, прагнення до інтелектуальної новизни; здатність бачити об'єкт під новим кутом зору і виявити можливість нового використання даного об'єкта; здатність змінити сприйняття об'єкта таким чином, щоб бачити його нові приховані сторони; здатність до формування різноманітних нових ідей, навіть в ситуації, де немає до цього передумов [1].

Якщо брати до уваги той факт, що дизайн одягу, як сучасне мистецтво костюму, ґрунтується на загально мистецьких засадах, беззаперечним буде й той факт, що, як мистецтво, воно займає важливе місце у процесі формування особистості. Мистецтво ж в загальній та професійній освіті завжди було пов'язане з залученням студентів до творчості та стимулюванням їх до самовираження. Це відображає і сучасний етап розвитку освіти в Україні, який характеризується зміною її концептуальних засад та утвердженням замість традиційного «знаннєвого» підходу нового, особистісно-орієнтованого [6].

Питанню організації процесу навчання дизайнерів та їх професійної підготовки присвятила ряд публікацій О.М. Лагода, яка звертає увагу на організацію навчального процесу, який орієнтується на професійне самовизначення дизайнера, як особистості, і як творця [3]. В такому підході в центр освітньої системи ставиться не накопичення студентом якомога більшого обсягу різноманітних знань, а «...забезпечення гармонійного співвідношення особистісних, професійних і творчих якостей, розвиток неповторної індивідуальності та самостійності у розв'язанні життєвих проблем» [6: 3]. Таким проблемам присвячено працю доктора пед. наук, професора О.П. Рудницької «Педагогіка: загальна та мистецька», в якій вперше у вітчизняній педагогічній науці представлено цілісний підхід до розгляду мистецької освіти як самостійної галузі; обґрунтовано її методологічні, теоретичні та методичні засади; визначено пріоритети розвитку в умовах зміни освітньої парадигми та соціокультурної динаміки ХХІ століття.

В цьому контексті основними напрямками також є створення творчо орієнтованої (креативної) педагогіки, подолання формалізму в освіті. Проблеми розвитку креативної педагогіки розглядають у своїх працях А.В. Морозов, О.С. Пономарьов, О.Г. Романовський, С.М. Пазиніч та інші. Це питання досліджувалось К.М. Стеценко [7; 8]. Сутність креативної педагогіки полягає у створенні в кожному закладі освіти атмосфери творчості, оскільки креативність визначають як гармонійне поєднання професійної компетенції фахівця, його

загальнонародської і професійної культури, витонченого естетичного смаку [7].

Питання креативності як фактору гуманізації освіти розглядають в своїй статті й автори В.І. Євдокимов та В.В. Луценко [2]. Вони наголошують на тому, що одним з напрямів вирішення даної проблеми є розвиток креативної освіти. При цьому творчість розглядається як пошук неординарних та нестандартних підходів, вивільнення інтелектуальної фантазії, реалізація індивідуальності у вибраній галузі діяльності.

Питання формування професійної компетентності піднімає в своїй праці і Ю.П. Шапран, який пропонує концептуальну модель формування професійних компетентностей, яка складається з чотирьох блоків: теоретико-методологічного, структурно-функціонального, проектно-технологічного, який є досить актуальним, зокрема, і для дизайнерів, та критеріально-діагностичного [9]. Досвід науковця є корисним у створенні спеціального освітнього середовища в підготовці професійних дизайнерів.

Формулювання цілей статті. Визначити освітнє середовище ВНЗ як компонент професійної компетентності майбутнього дизайнера.

Основна частина. Соціальні та технологічні інновації сучасного світу, входження України в Болонський процес, гуманізація суспільства і освіти кардинально змінили вимоги до якості підготовки фахівця з вищою професійною освітою. Все вищевказане висуває нові вимоги до організації навчально-виховного процесу підготовки молодих фахівців. Якість підготовки залежить не тільки від кваліфікованої роботи професорсько-викладацького складу, але й від потенційних творчих здібностей, особистості студента. Важливого значення набувають не кількісні показники обсягу знань, а якість підготовки дизайнера, який повинен мати міцні знання з спеціальних дисциплін професійної підготовки у поєднанні з високим професіоналізмом, бути всебічно розвинуеною особистістю, мати високий рівень культури. У зв'язку з цим виникає необхідність в тому, щоб в пріоритети освіти було

включено цінності духовно-естетичної культури, які об'єднують усі спеціальні та професійно-орієнтовані дисципліни [4].

Як відомо, форми навчання постійно змінювалися відповідно до історичних умов, соціального прогресу та розвитку педагогіки. Вчені виділяють такі форми навчання: колективні (лекція), групові (семінарські, лабораторні та практичні заняття), індивідуальні (самостійна робота, домашні завдання, практики). Найбільш актуальними в галузі мистецької науки залишаються індивідуальні форми навчання. Колективне навчання студентів-дизайнерів не завжди ефективно. Головна проблема полягає в тому, що не всі студенти мають однакові здібності, по-різному ставляться до навчального процесу. Тому необхідне застосування різних варіантів індивідуального підходу до студентів, які спрямовано на врахування особистих рис, що дає змогу ефективно впливати на кожного студента.

Абрис професійно значущих характеристик сучасного фахівця представлений в державних освітніх стандартах і знаходить відображення в робочих програмах дисциплін всіх розділів навчального плану вищого навчального закладу – і гуманітарних та соціально-економічних (ГСЕД), і спеціальних дисциплін професійної підготовки (СДПП), і професійно-орієнтованих дисциплін (ПОД).

Відрядно, що численні сучасні роботи з професійної компетентності фахівця [3; 5, 6; 9], виконані в тому числі і в нашому університеті, наголошують на необхідності включення в неї особистісного, або аксіологічного компонента. Ступінь сформованості цього компонента професійної компетентності можна оцінити по відношенню студента до навчального процесу, до виконання дипломного проектування, а також на підставі відгуків з місця проходження практики. І, напевно, найважливішим компонентом професійної компетентності випускника внз, за яким роботодавець приймає на роботу молодого фахівця і за яким він буде оцінювати якість професійної підготовки фахівців в внз, є діяльнісний компонент. Особливо проблематично відстежити процес вирішення діяльнісного компонента професійної компетентності у студентів творчих спеціальностей, до яких відноситься і

професія дизайнера. Зокрема, дизайнер одягу повинен вміти виконувати традиційні види робіт з використанням різноманітного матеріалу і на високому рівні якості. Тим самим він проявляє себе як ремісник, який виконує типову і, можливо, рутинну роботу точно, «за зразком», як і вимагав того замовник. Крім виконання типових практичних завдань від дизайнера необхідна оригінальність результату, нестандартність вирішення, новизна. І все це з дотриманням стилю, смаку, естетичної привабливості, а значить, він повинен проявляти себе як творець і людина мистецтва. Навчити студента – майбутнього дизайнера одягу дотримання у професійній діяльності гармонії мистецтва і ремесла, балансу стандартного і творчого – завдання, яке необхідно вирішити.

В рамках дослідження на базі кафедри дизайну Черкаського державного технологічного університету розглянуті умови, що сприяють розвитку креативності студентів – майбутніх дизайнерів одягу. Грунтуючись на роботах дослідників які вивчали феномен креативності, мотивацію творчої діяльності і природу творчості, в розвитку креативності студентів виділено дві групи умов: внутрішні, або суб'єктивні, і зовнішні, або об'єктивні. До внутрішніх суб'єктивних умов відносяться, по-перше, генетичні передумови (задатки; тип вищої нервової діяльності; акцентуацію характеру; особливості розумових процесів), по-друге, загальну культуру та ерудицію студентів, по-третє, наявний рівень сформованості внутрішньої мотивації до творчості. Перераховані вище умови визначені, як базова когнітивна, герменевтична і діяльнісна основа креативності на стартовому етапі дослідно-експериментальної роботи студента, яка сприймається як даність. Її характер на початку дослідно-експериментальної роботи змінити неможливо. Природно, що внутрішні суб'єктивні умови диктують специфіку диференційованої освітньої програми з кожним студентом: можливість включення в групу або необхідність індивідуальної роботи; темп освоєння прийомів діяльності і час розкриття креативності; мотиваційні стимули і можливі реакції їх відторгнення або сприйняття.

Крім змісту досліджуваного матеріалу, методика його подачі, тобто педагогічні технології та організаційні форми навчання, які націлені на розвиток креативності, сприяли заміні практично на всіх курсах навчання традиційної пасивної пояснювально-репродуктивної методики на активні методи проблемно-пошукового характеру: евристичні бесіди, диспути, рольові ігри, проектні технології. Незначна чисельність студентів в навчальних групах дозволила організувати диференційовану групову та індивідуальну роботу. При організації роботи в групі акцентується інтерактивна самостійна робота студентів, оскільки інтерактивні форми роботи ґрунтуються на передачі досвіду пізнання і діяльності всередині групи від студента до студента і спираються на глибоку і одночасно гуманну рефлексію власних досягнень кожним студентом. Індивідуалізація процесу навчання, в своїй основі передбачає максимальне розкриття індивідуальних здібностей та сприяє розвитку і прояву креативності наших студентів.

Істотний вплив на розвиток креативності студентів університету характеризується відпрацьованими каналами взаємодії кафедри дизайну з зовнішніми організаціями, виробництвами й установами культури, а також яскравим насиченням масовими подіями – від бесід з провідними дизайнерами і виробниками регіону до участі в професійних конкурсах.

Важливою залишається творча атмосфера всередині професорсько-викладацького складу кафедри, професіоналізм і авторитет кожного викладача серед студентів – не можуть бути створені одномоментно, вони напрацьовуються роками, тому і цінуються порівняно молодим колективом кафедри (кафедрі – 15 років), який для студентів є прикладом ціннісного і відповідального ставлення до творчості, до професії, до справи і до людей.

Іншим суттєвим моментом слід вважати іміджеві характеристики закладу (освітнього середовища), які включають не тільки візуальне враження, яке справляє на людину сама будівля університету, оформлення навчальних аудиторій, лабораторії та майстерні, а й рейтингові позиції вз і

спеціальності серед абітурієнтів та населення міста в цілому, історичні сторінки створення кафедри, успішність творчих пошуків викладачів, а також успішність працевлаштування і якість підготовки випускників.

Висновки. Підготовка фахівця-дизайнера повинна проходити в атмосфері, естетично оформленою як зразок смаку і стилю. Розвиток іміджевих характеристик освітнього закладу є критерієм його стабільності і поступального розвитку, що служить підставою довіри батьків і самих студентів до університету. Іміджеві характеристики освітнього закладу як системи стимулюють цілісний розвиток окремих його компонентів, структур і, в тому числі, його суб'єктів – викладачів і студентів.

Перспективи подальших досліджень. Вивчення організованої зовнішньої ситуативної мотивації творчості.

Література

1. Дж. Гилфорд. Модель структуры интеллекта [Електронний ресурс] / Дж. Гилфорд – Режим доступу до ресурсу: vikent.ru/enc/1803/.

2. Євдокимов В.І. Креативність як фактор гуманізації освіти. [Електронний ресурс] / Євдокимов В.І, Луценко В.В – Режим доступу до ресурсу: <http://conf.vstu.vinnica.ua/humed/2006/txt/06lvvfgo.pdf>.

3. Лагода О. Организация процесса обучения дизайнеров и их профессиональной подготовки / Лагода О. // Сборник научных докладов и публикаций по материалам XII Международной научной конференции на тему: «Современная наука, бизнес и образование» 27-29 июня 2016 г. – Добрич (Болгария): изд-во ВУМ, 2016. – С. 118–124.

4. Лагода О.М. До проблем викладання спецдисциплін дизайнерам одягу (на прикладі дисципліни «Історія костюму та дизайну одягу») / О.М. Лагода, К.М. Стеценко // Вісник ХДАДМ. – Харків, ХДАДМ, 2007. – № 9. – С. 46-48.

5. Лагода О.М. Необхідність формування креативних технологій викладання в дизайн-освіті / О.М. Лагода, К.М. Стеценко // I Міжнародна науково-практична конференція

«Синтез дизайну і мистецтва в освітянському просторі» (24-27 листопада 2010 р., м. Луцьк, ЛНТУ) // Вісник ХДАДМ. – Харків: ХДАДМ, 2010. – № 5. – С. 37-43.

6. *Рудницька О.П.* Педагогіка: загальна та мистецька: Навчальний посібник / О.П. Рудницька – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 360 с.

7. *Стеценко К.М.* Креативна педагогіка як необхідна умова професійної освіти дизайнерів / К.М. Стеценко // Наука і соціальні проблеми суспільства: освіта, культура, духовність. – Х.: ХНПУ, 2008. – Ч.І. – С. 354-356.

8. *Стеценко К.М.* Креативні технології викладання гуманітарних дисциплін дизайнерам одягу / К.М. Стеценко // Вісник ЧДТУ, №14, випуск 2. Черкаси, ЧДТУ, 2009.– С.54-61.

9. *Шапран Ю.* Особенности построения концептуальной модели формирования профессиональной компетентности учительских кадров / Ю. Шапран // Сборник научных докладов и публикаций по материалам XII Международной научной конференции на тему: «Современная наука, бизнес и образование» 27-29 июня 2016 г. – Добрич (Болгария): изд-во ВУМ, 2016. – 2016. – С. 27–35.

Анотація

Бердник А.П., Стеценко Е.М. Образовательная среда ВНЗ как компонент профессиональной компетентности будущего дизайнера. В публикации рассматривается образовательная среда ВНЗ как один из компонентов профессиональной компетентности будущих дизайнеров. В работе анализируются современный этап развития образования в Украине, который ориентируется на профессиональное самоопределение дизайнера, как личности, и как творца.

В рамках исследования на базе кафедры дизайна Черкасского государственного технологического университета рассмотрены условия, способствующие развитию креативности студентов – будущих дизайнеров одежды и определены существенные имиджевые характеристиками заведения для развития креативности будущих дизайнеров. The

Рассмотрены следующие вопросы: подготовка специалиста-дизайнера должна проходить в эстетической атмосфере; развитие имиджевых характеристик образовательного учреждения является критерием его стабильности и поступательного развития, служит основанием доверия родителей и самих студентов к университету; имиджевые характеристики образовательного учреждения как системы стимулируют целостное развитие его субъектов – преподавателей и студентов.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, образовательная среда, креативность, дизайнер одежды

Abstract

***Berdnyk A., Stetsenco K. Educational environment of high school as part of the professional competence of the future designer.** This publication is considered educational environment of high school as a component of professional competence of future designers. The paper analyzes the current stage of development of education in Ukraine, which is guided by a professional designer self as a person and as a creator.*

In the study at the Department of Design Cherkasy State Technological University examined the conditions that promote creativity of students - future designers and identified significant image characteristics of an institution for the development of future. The following questions are considered: training designer should take place in the aesthetic atmosphere; the development of image characteristics of an educational institution is the criterion of its stability and sustainable development, which is the basis of trust of parents and the students to the university; the image features educational institution as a system promote holistic development of its actors - teachers and students.

Keywords: professional competence, educational environment, kreaktyvnst, design, fashion designer

Стаття надійшла в редакцію 12.04.2017 р.